

TWENTSE Post

MAANDBLAD VOOR TWENTE

HET LANDSCHAP – DE STRUCTUUR
DE NATUUR – DE MENSEN – HET
LEVEN – DE CULTUUR – DE VOLKS-
TAAL – DE GESCHIEDENIS – DE GE-
BRUIKEN – DE STREEKBELANGEN
DE ALGEMENE ONTWIKKELING

HFD. RED. J. W. M. GIGENGACK

Nrs. 6+7 JUNI/JULI '71 10^E JRG

Uit de inhoud:

het Burgerboek van Ootmarsum

Redactie en Administr. TWENTSE POST
(waarin opgenomen tijdschrift Twenteland)
Beekstr. 5¹ Hengelo (O.) Tel. 17987
Amsterdam-Rotterdam Bank, Hengelo
Postrekening: 820018 t.n.v. Twentse Post
Abonnements-prijs f 3.50 per half jaar
Losse nummers 75 cent per exemplaar

Advertentie-tarieven op aanvraag. Gehele of gedeeltelijke
overname van artikelen enz. zonder toestemming van de Uit-
geefster verboden. Alle publicaties blijven eigendom v.d. Uitg.

NAAMKUNDE

HET BURGERBOEK VAN OOTMARSUM

Vreemdelingen, die zich in vorige eeuwen wilden laten inschrijven als burger van Ootmarsum, moesten aan verschillende voorwaarden voldoen. Zo werd van de nieuwkomers gevraagd om voor een kruisbeeld een eed af te leggen, en wel door het opsteken van de twee voorste vingers van de rechterhand. Ook moest men door middel van brieven bewijzen, dat men een *'vrij mens'* was ofwel zijn ontslag had gekregen uit de horigheid; (het paste immers niet, de belangen van zijn/haar *'broodheer'* zowel als die van *'de echte'* [het verband van horige erven binnen een zogenaamde *'Hof'* willekeurig op te zeggen.) Verder was men verplicht om voor de opname als burger een klein geldbedrag in de stadskas te storten. Ingeval de man ofwel zijn vrouw reeds burger was, werd een verminderd recht geheven. Wenste men wagen en paarden te houden, dan moest men dubbel tarief betalen. Sedert de 16de eeuw werd aan gegadigden voor het burgerschap tevens een leren emmer gevraagd en legde men hem de verplichting op tot *'een roede straethen'* (het bestraten van een gedeelte ener zandweg).

De bewaard gebleven aantekeningen over opgenomen burgers te Ootmarsum lopen vanaf 1396 tot 1798 [Franse Tijd].

BEROEPSNAMEN

Onder de geregistreeerde namen¹⁾ treft men dikwijls aanwijzingen omtrent beroep, plaats van herkomst enzovoort.

Clanes de Coster;	Frederik Kremer;
Hinric de Achterrichter;	Alert Teygeler;
Albert de Zagher;	Lammert Tymmerman;
Herman de Smyt;	Lambert Kystemaker;
Johan de Backer;	Jakop Glasemaker;
Johannes Boebinder;	Ghert Muller;
Ludiken die wever;	Wolter Kuper;
Johan de Wullenwever;	Lambert Clumper;
Wessel dye Lepper;	Lubbert de Pelser.

In de gevallen, waarin het lidwoord *'de'* [*'dye'* of *'die'*] werd gebezigd, lijdt het geen twijfel, of de betrokken personen droegen een naam die overeen kwam met hun beroep. Nu nog bijvoorbeeld noemen we degene die ons het brood bezorgt, nadrukkelijk: *dé bakker*. En zo zal voornoemde *'Lubbert dé Pelser'* stellig bontwerker zijn geweest.

Minder zeker maar wel aannemelijk is, dat ook in de andere gevallen de bijnaam samenvalt met de naam van het beroep, dat door de betrokkene werd uitgeoefend. Men noteerde namelijk naast een naam als *'ghert wolfs messmaker'* ook die van een zekere *'Wessel Mesmakers'*. De genitief-s in laatstgenoemde naam zegt nadrukkelijk, dat *'Wessel'* geen messen vervaardigde, maar de zoon of mogelijk de kleinzoon van een mesmaker was. In het geval van *'Fenne Zeelmakers'* kan *'Fenne'* de dochter maar ook de vrouw van een zadelmaker zijn geweest, ja, het kan evengoed zijn dat in haar familie de grootvader dit beroep heeft uitgeoefend. Om dergelijke twijfels uit te bannen, schreef men ook wel uitvoerig: *'Belen Herixs dochter des sco-makers'*.

Opmerkelijk is de omschrijving: *'Gert der Meyerschen zone Tagele'*. Kennelijk was deze *'Gert'*, die zich in Ootmarsum kwam vestigen, de *'zone'* van de *'meyer'* [zetbaas] op een erve genaamd *'Tagele'*.

In de Franse Tijd moest iedere onderdaan een familienaam aannemen. Sedertdien is de levende naamgeving aan banden gelegd en gaat 't Latijnse spreekwoord *'nomen est omen'* ('de naam is een voorteken') nog slechts zelden op. In 'n sporadisch geval oefent mijnheer Bakker inderdaad het beroep van bakker uit. En mijnheer Wevers is bij hoge uitzondering een *'sone des Wevers'*

PLAATSNAMEN

Veel nieuw ingekomenen gaven aan de secretaris van het Stedeke Ootmarsum naast hun roepnaam de plaats van herkomst op als bijnaam.

Wygher van Haerle;
Gheriit van Roetmen [Reutum];
Wolter van Bornen;
Jan Lubertszoon fan Ulssen;
Jacob van Scuterpe [Schutterff];
Hinrick van Zuetfan;
Johan van Batmen;
Ghert van almelo;
Derch van Rysen;
gerdt westenagelo [West Agelol].

In de meeste gevallen zullen deze combinaties wel zijn ontstaan bij gebrek aan betere [bijvoorbeeld wanneer het personen betrof zonder beroep, ongeschoolden of hulparbeiders], hoewel in het Burgerboek van Ootmarsum ook voorkomt: *'Gheriit de Scroder van Vasse'* [Gerard de kleermaker uit Vasse].

In enkele gevallen kan de verbinding van roepnaam met plaatsnaam ook beduiden, dat de betrokkene vermaard of zelfs beroemd was. Of dit

1) Circa 750 namen van boeren en burgers, die zich voor het merendeel in de jaren 1396 t/m 1601 in Stad of Wigbold van Ootmarsum hebben gevestigd, staan vermeld in de Versl. en Meded. van de Ver. Ov. Regt en Gesch., jrg. 1913, 29e st.

het geval is geweest met de Ootmarsumse burger *'Mr. marten van Casell'*, kunnen we niet bevestigen maar wel enigszins vermoeden op grond van zijn titel. Zeker aanzien zal ook hebben genoten *'meyster Heynen den Steenhouwer'*. Mogelijk speelde hij een rol in het gildewezen en was *'Heynen Steenmessler'* een familielid.

De boerderij-namen, die in het Burgerboek van Ootmarsum als bijnamen werden ingeschreven, kunnen — in enger verband — ook tot de plaatsnamen worden gerekend: *'lefert t. hanstede'*; *'johan ghetechate'*; *'johan Nyghehof'*. Is het dikwijls een heel gezoek om de betrokken erven en katersteden in het landschap op te sporen, welhaast ondoenlijk is het om de veldnamen, die af en toe als bijnamen fungeren en in feite ook plaatsnamen zijn [*'Evert Pickmaeth'*; *'Helmich van Breckeveld'*] met enige mate van zekerheid thuis te brengen. Vele buurtschappen hebben dezelfde veldnamen, hetgeen niet van de boerderijnamen kan worden gezegd. In enkele gevallen wordt naast de erfnaam ook de plaatsnaam vermeld: *'Johan Bruninc van Laghe'*; *'Johan Lovelinck van Rossum'*.

ANDERE CATEGORIEEN

Met de onderverdeling in beroeps- en plaatsnamen zijn we er nog niet. Zo komen we onder de burgers van Ootmarsum tegen een zekere *Albert de Biscop*. Dat deze man het ambt van bisschop heeft bekleed, moeten we wel als uitgesloten beschouwen. Een opziener over een school werd eertijds ook wel bisschop genoemd, maar aanneemliker lijkt hier een verband tussen de bijnaam *'Biscop'* en de zgn. *'Biscopinghoff'* te Oldenzaal, die in 1460 werd verpacht aan Roelof van Bevervoerde, na te voren aan Zweder van Overhagen te zijn verpacht geweest, en waarover in latere jaren gesproken werd als hét Hof van Oldenzaal, een aanzienlijk pand, destijds gelegen aan het kerkhof tegenover de Plechelmusbasiliek. Genoemde *'Albert'* is dus waarschijnlijk als lijfeigene uit genoemde Hof ontslagen, waarna hij zich als vrij burger vestigde in het Stedek Ootmarsum.

Sommige namen blijken verband te houden met lichamelijke kenmerken, bv. *'Lefarde den Brunen'*; *'Dyrke Hinrikes zone Hinverding geheten Swartekop'*. Andere namen roepen vele vraagtekens op: *'Johan Abrahaminc'* [waarschijnlijk een boerderijnaam]; *'Fenne Zeghenordes'* [elders: *'Zegenordes'*]; *'Lange dubbe'*; *'Busepape in sake'*; *'Johan Crassepot'* [elders: *'Kraspocket'*]; *'Lucke de Medebekester'*; *'Johan Copes zone ten clene'*; *'Roben zone des Vosses'*; *'Telleman Kuypkroes'*; *'Hermen husfrow Wynenkmesschen'*; *'Henryck hemelrijke'*. Misschien weten enkele lezers er raad mee.

Het stadhuis te Ootmarsum (daterend uit het midden der 18de eeuw) zoals het er rond 1900 uitzag.

VRIJKOOP UIT LIJFEIGENDOM

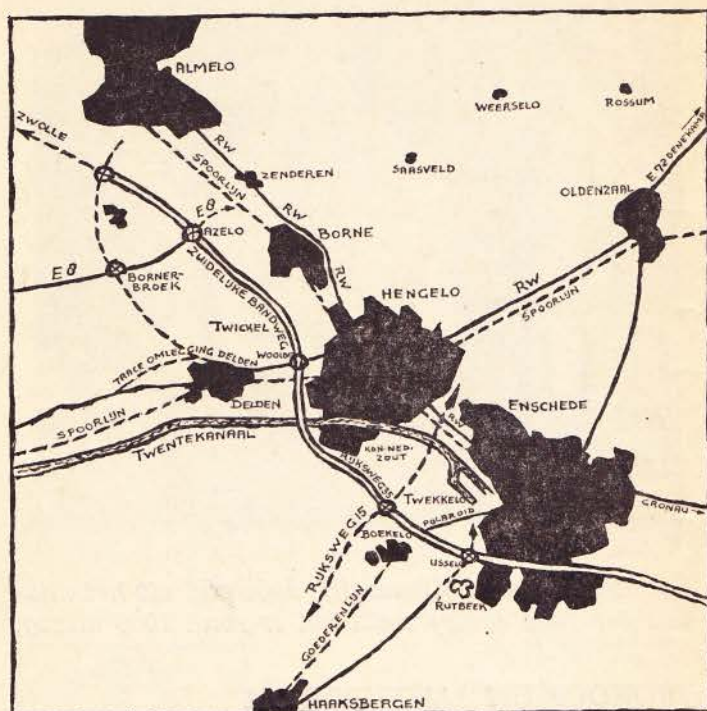
Tot slot hierbij nog enkele gevallen, waarbij sprake is van het verlenen van burgerschap na ontslag uit een horigheids-verband:

- „Item untfangen (evenzo ingeschreven als burger) Johanic Busching van Laclarp de oir (die zich) vrijghekoft hadde van den queeldinc;
- Item: Essiken Heynen zone die zich vrijkoft van Bolne van Groerde;
- Item: Soe is int erste ghekomen Johan Kemperynck en hefft syne vry breff ghethoent besegelt van Elysabeth van wermelo priorisse tho werselo en den semptliken susteren in anno XVcXXXII des anderen dages omn. sanctorum (in 1532, daags na Allerheilig.);
- Item: Albert Smydt hermen smedes sone saligh. hefft synes huisvrouwe meriken Avekes vryde bewiset myt twe hoerer kynderen besegelt van wilhelmus prior en ghemeyne convente van ffrenswegen anno XXXVII am daghe pur. et felitiana? mari.

De trek naar de stad had uiteraard hoofdzakelijk te maken met de aantrekkelijke mogelijkheden op het gebied van ambacht en handel, en het is begrijpelijk dat vooral overvloedige arbeidskrachten van het platteland hierdoor werden aangetrokken. Aan een verbod om een ambacht te leren aan de bewoners der verschillende hofhorige erven bij het stadje Goor kan men volgens de streekhistoricus C. J. Snuif [voetnoot 1] afleiden dat de vrees bestond voor een uittocht van horige lieden.

NATUUR EN LANDSCHAP

ERNSTIGE BEZWAREN TEGEN AANLEG NIEUWE WEG DELDEN-BORNERBROEK (S-23)

AMBT-DELLEN — Ir. C. Brunt, rentmeester van het landgoed Twickel, heeft op 9 juli aan het college van B. en W. een petitie aangeboden, die door 7160 handtekeningen werd ondersteund en waarin het gemeentebestuur van Ambt-Delden wordt verzocht om geen vergunning af te geven voor de aanleg van een nieuwe weg Delden-Bornerbroek (S23). De rentmeester overhandigde genoemd verzoekschrift aan burgemeester J. G. Buijvoets namens een actie-comité, dat zijn medewerkers heeft onder de Natuur Historische Vereniging NIVON-Hengelo, het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie en onder de Vrienden v. h. Natuurhistorisch Museum. De bezwaren van de betrokken groepen richten zich zowel tegen de aanleg van een geheel nieuwe weg Delden-Bornerbroek (parallelweg) alsook tegen een reconstructie van de bestaande verbinding tussen voornoemde plaatsen.

Men stelt zich op het standpunt, dat Twente niet verlegen zit om nieuwe provinciale wegen maar slechts is gebaat met een snelle doortrekking van *Rijksweg E-8* tot de aan te leggen *Zuidelijke Bandweg* langs de grote Twentse gemeenten; (zie tekening). Vanuit deze gezichtshoek acht men het onjuist om het oog te laten vallen op de weg Delden-Bornerbroek als tijdelijke aan- en afvoerweg van de E-8.

Ook de Stichting Natuur- en Landschapsbescherming Overijssel heeft B. en W. van Ambt-Delden verzocht om de afgifte van de aanlegvergunning aan te houden en de normale procedure van het ter visie leggen van het bestemmingsplan buitengebied in de loop van dit jaar af te wachten. De stichting vreest ondermeer, dat een zwaardere doorsnijding van het uiterst waardevolle bos-, weide- en akkerlandschap van Twickel zowel als een aansluiting van de bestaande weg op de E-8 nabij Bornerbroek en op de Rondweg bij Delden zal leiden tot een niet-noodzakelijke toeneming van het verkeersaanbod op deze weg met snelheden ver boven het huidige voortbewegings-niveau. In deze opvatting, zo vervolgt de brief, wordt de stichting gesterkt door de uitkomsten van 't onderzoek van het Adviesbureau Goudappel en Goffeng NV in Deventer.

Dit adviesbureau schat dat bij voltooiing van de E-8 en de *Zuidelijke Bandweg* het verkeersaanbod op de S-23 (Delden-Bornerbroek) in 1985 om en nabij de 5000 voertuigen per etmaal zal zijn, terwijl de provincie de noodzaak van de aanleg baseerde op een schatting van 6000-9000 voertuigen per dag in 1975.

Wij zouden het in dit bijzondere geval, aldus de stichting, een daad van rechtvaardig bestuur achten indien u ons in de gelegenheid zou stellen, met gebruikmaking van de bestemmingsplan-procedure, bij de Kroon in beroep te kunnen gaan tegen de door de provincie voorgenomen aanleg van de S 23.

□ Op 12 mei jl. werd te Zwolle een motie van de heer S. Schuijer uit Enschede (D 66) tegen het plan S-23 van Geduputeerde Staten met ruime meerderheid verworpen. Genoemd statenlid vond het een merkwaardige zaak dat de gegevens van de verkeerstelling door het bureau Goudappel, die de volgende week beschikbaar zouden komen, nog steeds niet in het voorstel van GS zijn verwerkt en drong er vervolgens op aan via een vóórfinanciering tot een versnelde aanleg van de E-8 en van de *Zuidelijke Bandweg* te komen, waardoor een nieuwe S-23 de eerste tien jaar helemaal niet nodig zou zijn. Een hierbij aansluitende motie werd door de drie grote christelijke fracties en de VVD verworpen nadat gedeputeerde dr. J. Meulink uit Enschede (AR) had gewaarschuwd, dat een vertraging van de aanleg van de agglomeratiewegen ook de aanleg van de voor Twente levensnoodzakelijke E-8 zou afremmen. Het rijk zal een halve aansluiting op de E-8 niet nemen, aldus de heer Meulink, die vervolgens herinnerde aan een uitspraak van een 'hoge functionaris van rijkswaterstaat': „het rijk zou dan onmiddellijk met de E-8 stoppen.”

BEZWAARSCHRIFTEN TEGEN AANLEG S-23 VOOR KENNISGEVING AANGENOMEN

AMBT DELDEN — Naar aanleiding van de (hier-naast besproken) brieven van het Actie-Comité S 23 alsook van de Stichting Contact Natuur- en Landschapsbescherming Overijssel, heeft B. en W. van Ambt Delden tijdens de raadsvergadering van 17 juni uitvoerig gesproken over de aanleg van een nieuwe weg Delden-Bornerbroek.

„Ik ben er een voorstander van om recht op het doel af te gaan en niet om de hete brei heen te draaien. Het is onze taak om procedures niet te verstoren. Kernpunt is of wat de Raad doet verdragend werkt of niet,” aldus burgemeester J. G. Buijvoets als inleiding tot de discussie. De publieke tribune was geheel gevuld met leden van het Actie-Comité, de Stichting en andere belangstellenden. *„De gemeente heeft, wanneer zij dat zou willen, twee mogelijkheden om de aanleg van de weg te vertragen: de Raad kan weigeren het bestemmingsplan goed te keuren waar de S-23 op staat en het College kan eventueel weigeren een aanlegvergunning voor de weg af te geven. Maar laten we elkaar niets wijs maken, die aanlegvergunning moet van ons uit toch naar G.S.,”* zo zei burgemeester Buijvoets.

Een van de voornaamste punten van de burgemeester om sterk voor de aanleg van de S-23 te pleiten was, behalve dat hij overtuigd was van de lokale noodzaak van de weg, ook de uitlating van gedeputeerde dr. J. Meulink, die gezegd zou hebben dat de E-8 niet wordt doorgetrokken tot Bornerbroek als de S-23 er niet komt. *„En wij zijn er mede verantwoordelijk voor dat de E-8 er komt. Wij moeten niet proberen het besluit van de Provincie om de weg aan te leggen te verstoren. Dat zou trouwens in Twente bijzonder verkeerd vallen. Laten we elkaar niets wijs maken.”*

Bij stemming over het voorstel van B. en W., de genoemde brieven voor kennisgeving aan te nemen, was de heer Goorhuis de enige die aarzelde. *„Mijnheer Goorhuis, dit is een zaak van vertrouwen in het College, dan weten wij hoe we ons in de toekomst moeten opstellen,”* aldus riep de burgemeester het weifelende raadslid tot bezinning.

„Nou vooruit, als niemand het doet wil ik ook niet tegen zijn,” antwoordde de heer Goorhuis.

INDUSTRIEPARKEN BEDREIGEN LANDSCHAP

RENTUM — Tijdens de op 16 juni gehouden zomervergadering van 'Het Oversticht', welk genootschap nu 46 jaar oud is en over 1½ jaar een nieuw kantoor in Zwolle hoopt te betrekken, liet voorzitter mr. N. Bolkestein, burgemeester van Deventer, kritische geluiden horen over de ontwikkeling van het woonmilieu in Overijssel.

Zo beschouwt hij de plannen voor het aanleggen van 'industrieparken' - ondanks het mooie woord - als dreigende ingrepen op het landschap en voorbarige voorzieningen, in aanmerking genomen de huidige verwachtingen omtrent de bevolkingstoe-namen. Voorts betreurt hij het dat de provincie 'het Oversticht' niet heeft willen inschakelen bij het toezicht op ontsierende reclame in de kleine steden en dorpen. Ook had hij kritiek op het z.i. te soepel beleid van het provinciaal bestuur op het gebied van de autokerkhoven. *„Eigenlijk zou ik u allen moeten oproepen om autokerkhoven te kraken, eigenlijk zouden de hengelaars een aardappel-meelfabriek, die hun viswater bederft, moeten bezetten,”* aldus de 'Oversticht'-voorzitter.

AANKOPEN STAATS BOSBEHEER IN TWENTE

ENSCHDEDE — Blijkens het jaarverslag 1970 van Staatsbosbeheer werd in genoemd jaar door aankoop circa 500 ha. aan de Staatsbossen in Overijssel toegevoegd. De belangrijkste verworven terreinen liggen in Twente, te weten 'de Duivelshof' (62 ha.) ten zuidoosten van Oldenzaal, waarvan het fraaie 70-jarige dennenbos met interessante ondergroei het belangrijkste aspect vormt, en voorts 'de Koningsbelten' (395 ha.) ten westen van Nijverdal, waarvan de uitgestrekte golvende heidevelden het meest spectaculair zijn.

STICHTING OVERIJSSELS LANDSCHAP CONSTATEERT GROEIEND MILIEU-BESEF

LEMELE — Een groeiend besef bij publiek en overheid voor het behoud van een gaaf natuurlijk milieu heeft met zich meegebracht dat de Stichting Overijssels Landschap zich mag verheugen in een toenemende populariteit. Dit werd duidelijk op de in Lemele gehouden jaarvergadering 19 juni jl. Het aantal contribuanten van de stichting is het laatste jaar spectaculair gegroeid: van 450 in 1969 tot 708 op dit moment. Het jaarverslag over 1970 meldde nog een aantal van 532.

„Wij geloven, dat een vernietiging van een natuurmonument als 'De Beer' vandaag niet meer mogelijk is” zei vice-voorzitter ir. G. Henneberke uit Almelo, die voorts wees op de verklaring van de Raad van Europa, dat de kwaliteit van het milieu even belangrijk is als de materiële omstandigheden, waaronder de mens leeft.

Wat betreft het natuurlijke milieu in onze provincie, zijn er nog heel wat zorgen, zoals over de vervuiling van het unieke riviertje 'de Reest', waarin de zuivelfabriek van Balkbrug haar afvalwater loost, terwijl ook diverse wegtracés de natuur bedreigen, zoals de kruising E-8/Zuidelijke Bandweg, die 'het Braamhaarveld' in Twickel aantast en de weg Zwolle-Almelo, die — voor de stilte in de natuur — te dicht langs de Lemelerberg is gedacht.

KRONIEK VAN DORP EN STAD

EENTER - Het is interessant en veelal leerzaam na te gaan, in hoeverre plaatselijke toestanden uit het verleden doorwerken in het heden. Aan de hand van diverse naoorlogse studies betreffende ENTER zijn wel een aantal ontwikkelingen waar te nemen, die ook de aandacht trokken bij onze terugblik in de oude tijd.

△ Uit een *'Sociale kaart van de gemeente Wierden'* (waartoe ENTER behoort), daterend van sept. 1964 en vervaardigd door de *'Stichting Overijssel — Provinciaal Opbouworgaan'* blijkt, dat genoemde gemeente kan bogen op een vrij hoog geboorteniveau. Het geboortenoverschot (dit is het verschil tussen het aantal levend geboren en het aantal overledenen per 1000 inwoners) bedraagt over de periode 1959 t/m 1963 19,8%; [vgl. Overijssel 15,1%; Nederland 13,5%]. Tengevolge hiervan zijn de jeugdige leeftijdsgroepen in de gemeente Wierden sterk vertegenwoordigd. Van de totale bevolking is 50% jonger dan 25 jaar [vgl. Overijssel in 1960: 46,6%].

In de 17de, maar nog sprekender in de 18de eeuw en voorts in de 19de eeuw (zie Twentse Post van maart jl.) blijkt er in KEDINGEN eveneens sprake te zijn van aanzienlijke tot grote kinderrijkdom. Uit de sociale omstandigheden van die tijd werd vervolgens duidelijk, dat er voor de gehele bevolking in dit voormalige richterampt op eigen erf steeds onvoldoende werkgelegenheid bestond. Een uitweg werd tendele gevonden in de schipperij en de daarmee samenhangende activiteiten (scheepsbouw, onderhoudswerken, handels- en transitoverkeer), nog later in de opkomende klompen- en textielindustrie. Nochtans moeten toen velen als migranten hun geboortegrond hebben verlaten.

De *'Sociale Kaart'* van 1964 toont aan, dat de *zelfvoorziening* in het betrokken gebied ook nu nog ten achter is gebleven bij de *bevolkingsgroei*. In de periode 1959 t/m 1963 hebben zich in de gemeente Wierden 1866 personen gevestigd (862 mannen en 1004 vrouwen), terwijl 2520 personen (nl. 1202 mannen en 1318 vrouwen) vertrokken. Een vertrekoverschot derhalve van 654 personen. Opvallend groot waren de vertrekoverschotten in 1961 en 1962, nl. samen 449 personen. [De aanvullende hoofdgeldkohieren van 1724 lieten ons zien, dat tweeënhalve eeuw geleden het aantal vertrokken personen dat van de nieuw gekomenen in Kedingen eveneens verre overtreft].

Van de 5637 personen, die per 31 mei 1960 de totale beroepsbevolking in de gemeente Wierden vormen,

werken er dan 838 in Almelo, 205 in Hellendoorn, 148 in Hengelo, tezamen 1191 woonforensen die hun werk vinden buiten het Kedingerland.

[Bij deze uitgaande pendel kan men voorts nog optellen 289 personen die in andere gemeenten werken, met aftrek echter van het niet nader genoemde getal beroepsmensen, dat werk vindt in de onder Kedingen ressorterende gemeente Markelo.

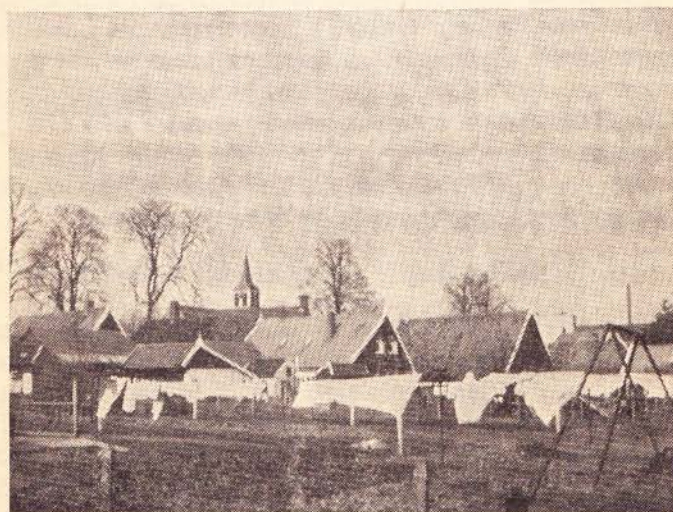
De inkomende pendel van de gemeente Wierden (werkforensen die niet in Kedingen wonen) beloopt per 31 mei 1960 een getal van 361, waarbij op te tellen 67 personen uit Div. Gemeenten, van welk laatste getal echter de ontbrekende cijfers voor Goor en Markelo moeten worden afgetrokken.

N.B. Bij de uitgaande en inkomende pendel is ook Nijverdalen niet afzonderlijk bekeken.]

△ Dezelfde *'Sociale Kaart'* laat aan de hand van een tabel betreffende de beroepsstructuur zien, dat in het Enterse deel van de gemeente liefst 74,5 procent van de mannelijke beroepsbevolking werkzaam is in de nijverheid. Vergeleken bij de situatie in voorafgaande eeuwen neemt de invloed van de agrariërs op het maatschappelijk leven derhalve voortdurend en in versneld tempo af, terwijl het accent steeds meer komt te liggen bij de plaatselijke middenstand en bij de in de industrie werkzame bevolking.

Uiteraard kan men sociale gegevens over de gemeente Wierden niet zonder voorbehoud plaatsen tegen de achtergrond van een gebied, dat vier gemeenten omvat. De *'sociale kaarten'* van de overige Kedingergemeenten (Markelo, Goor en Rijssen) zijn door ons niet geraadpleegd. Een dusdanige uitbreiding van deze dokumentatie-arbeid gaat voorbij aan de opzet van onze *'kroniek'*, die slechts grote lijnen wil trekken en wil stimuleren tot onderzoek en optekening van de lokale geschiedenis.

dorpsgezicht Enter 1971

TYPISCH TWENTS ESDORP

De ruimtelijke verdeling van ENTER heeft ten nauwste verband gehad met de geologische data. „Een fluvioglaciale mantel van ruim 3 km. lengte en ruim 1 km. breedte met twee kleine kernen van gestuwd praeglaciaal, dat is de ENTERES. Aan de Oostelijke rand hiervan op een smalle strook postglaciale dalopvulling of laagterras ligt — nauwkeurig de grens van de es volgend — het oude dorp ENTER. De langgerekte vorm van dit dorp toont, dat de kostbare esgronden zo lang mogelijk gereserveerd zijn voor de akkerbouw. Uitbreiding in Oostelijke richting werd onmogelijk gemaakt door de lage ligging van het ENTER-BROEK. De laatste decennia moest de es door bebouwing worden aangetast. Voor die tijd moet ENTER een fraai voorbeeld zijn geweest van een typisch Twents esdorp;” [‘Sociaal-Economische Schets Wierden’, Econ. Technologisch Instituut Overijssel, dec. 1954].

COLLECTIVISTISCHE DORPSGEMEENSCHAP

In een historisch-geografische schets van ENTER door H. J. H. Gietelink [‘Tijdschrift van het Kon. Aardrijksk. Genootschap, 1950] wordt de Enterse samenleving ‘een weinig gedifferentieerde collectivistische dorpsgemeenschap’ genoemd.

‘De groeiende bevolking wierp zich in de 18e eeuw¹⁾ op de schipperij, die toen een boterham beloofde, op precies dezelfde wijze, als zij zich in de afgelopen oorlog plotseling en masse toeleegde op de vervaardiging van strotassen, toen dit handwerk enkelen flink voordeel bleek op te leveren.’

Een soortgelijke ‘imitatiezucht’ zou ten grondslag hebben gelegen aan de Enterse ganzenhandel in de 19de eeuw.

[In 1886 b.v. werden er door de Entenaren 30.000 ganzen verhandeld. De Enterse ‘gânzekèrls’ — waarschijnlijk een 50-tal — kochten in de omstreken de ganzen op. Het houden van ganzen en eenden is er blijkens de markeboeken al heel lang in zwang, de drassige zure grasgronden van de buurtschap leenden zich dan ook veel beter voor het houden van ganzen dan van koeien. In grote koppels van 5 à 6.000 werden de ganzen naar het dichtstbijzijnde station gebracht en van daar gingen ze naar Rotterdam en per boot verder naar Engeland.]

In een door ‘de groep’ bepaalde samenleving — zo betoogt Gietelink — wordt iets wat ‘goed blijkt te gaan’ graag geïmiteerd. Op zichzelf is dit verschijnsel heel normaal, het bijzondere aspect er van is de snelheid, waarmee men de gewezen weg naar het voordeeltje volgt en de omvang der groep, die er toe overgaat.

Cöop. Ver. „V.T.L” Enter

Dorpsstraat 51-53

Coöp. Supermarkt
Telefoon 669

Coöp. Landbouw
Telefoon 668

U vindt er alles onder één dak: kruideniers-waren, diepvries-groenten, fijne vleeswaren, groente en fruit, brood en banket, textiel, huishoudelijke artikelen, gereedschappen enz.

Het adres voor Uw mengvoeders, meststoffen, zaai- en pootgoed, benzine en dieselolie, O.K. tankstation, mengsmering automaat.

In het geval van de Enterse klompenmakerij, waarvan de omvang reeds opvalt in de 18de eeuw, deed zich de gunstige omstandigheid voor, dat het afzetgebied niet beperkt behoefde te blijven tot het eigen dorp en de naaste omgeving dank zij de schipperij. Maar volgens Gietelink dient ook een specifieke groepsmentaliteit in aanmerking te worden genomen ofwel een bepaald patroon van collectivistische eigenschappen, waardoor het particulier initiatief (zoals dat van de handel in ganzen) in een ommezien het initiatief wordt van de groep.

Deze groepsmentaliteit nu zou zijn ontstaan ten gevolge van het schippersberoep.

‘Het is duidelijk, dat in een dorp, waar een tijdlang welhaast om het andere huis een schipper woonde, de ‘deugden’ der schippers in het opvoedingsideaal der bevolking zijn gevoegd. Onverschilligheid, brutaliteit, listigheid en dergelijke gedragswijzen moeten daardoor in dit dorp heel anders dan in een zuiver agrarische gemeenschap zijn gewaardeerd.’

RESERVOIR VAN ARBEIDSKRACHTEN

In de tijd van de activiteiten der Nederlandsche Handel-Maatschappij [in 1824 opgericht onder het stimulerende bewind van Koning Willem I] is de belangstelling van de Entenaren voor de opkomsen de groot-industrie gering. De eerste Twentse stoomspinnerij voor katoenen garens werd in 1830 ingericht door de firma Hofkes & Co te Almelo, in 1833 gevolgd door de Enschedese Katoenspinnerij. In 1867 waren in Twente reeds 18 stoomspinnerijen en 34 stoomweverijen gevestigd. Het opkomen van het klompenmaken in deze jaren heeft waarschijnlijk de noodzaak om tot de textielnijverheid over te gaan minder dringend gemaakt. ☐

1) Noot redactie: reeds in de 17de eeuw moet de Regge-schipperij velen een boterham hebben verschaft, gezien de opkomst van de factorijen ‘Binnengait’ en ‘Houtman’ en de zaak ‘Rhijnberck’ (zie TP van vorige maand).

Bekende
pleisterplaatsen
op de

TWENTE-ROUTE

Bezoekt het
zeer moderne
zwembad te

Rijssen

- * Een typisch landstadje temidden van de bossen
  - * Een ideaal oord voor een rustige vakantie
- INLICHTINGEN VVV RIJSEN TEL. 2303

**Havezathe
Het Everloo**

Bekend om de
pannekoeken
VOLTHE
(bij Oldenzaal)
Tel. 05411 - 244

- Denekamp -

Natuur Hist. Museum, Watermolen,
Kasteel Singraven, Verwarmd Open-
luchtbad, Manege, Bos en Heide,
VACANTIEOORD

biedt tevens gunstige gelegenheid voor
INDUSTRIEVESTIGING

Voordelig terrein, ruime arbeidsmarkt, bevolking
volkomen industrie-mind. Incl. bij het Gem.huis.

DENEKAMP..

Dan een bezoek aan het museum:
„Natura Docet”. Of een wandeling op
't landgoed Singraven met watermolen
en een rondleiding in het kasteel.
Inlicht: VVV, Grotestr. 15, Tel. 1205; bgg 1310.

**Tubbergen
met Vasse
en
Hezingen**

Inlichtingen V.V.V. Tubbergen

Rustige, bosrijke
omgeving

Eenvoudige en
gemoedelijke be-
volking

Lage pension-
prijzen en lage
tarieven.

- Diepenheim -

Hotel De Zwaan

Specialiteiten-Restaurant

Ook zondags geopend. Goede parkeergelegenheid.

CAFÉ-RESTAURANT

**Het Wapen
van Beckum**

(Wed. Boenders)

Speciaal ingericht
voor diners en partijen

(Gelegen aan de weg Hengelo-Haaksbergen)
Prima keuken - Ruime pakeergelegenheid

Voor gezelligheid en sfeer! Wim Keizer
Marktstr. 6

HOTEL-CAFÉ-RESTAURANT

de Mooie Vrouw

(TEVENS BENZINE-STATION)

Een van de oudste zaken in Twente
OOTMARSUMSESTRAAT 488 - ALMELO

rondritten per

JAN PLEZIER

en kleinere rijtuigen

te Ootmarsum

dagelijks door het stadje
en omgeving

Inlichtingen: VVV-Stadhuis, Tel. 05419/1561

„de kop'ren smorre”

Twents ethoes in Maarkel

an de grote weg van Hengel naar Deamter
[Twentse specialiteiten]

**Hotel
Haarhuis
Zenderen**

In 't herte van Twente

ADVERTEREN IS ETALEREN

'schep ijs - vers ijs'

VELE SMAKEN IN
COUPES & SORBETS

Ijssalon 'BORNE'

(Ook voor frites, kroketten enz.)

Grotestr. 185 - tel. 05409/1000

In de zeventiger jaren houdt de steun van de Nederlandsche Handel-Maatschappij op en beslissend voor de dorpen en steden is dan de ondernemerszin. Twente komt tot ontwikkeling. ENTER heeft zijn kans gemist.

De modernisering van het verkeer leidt tot opheffing van de schipperij en van de scheepsbouw, het huisweven kan niet langer concurreren met de industrie, de import van landbouwprodukten brengt slechte tijden voor het boerenbedrijf en door de uitbreiding van de veeteelt loopt de ganzenhandel hard terug.

Alleen de klompenmakerij blijkt een redelijk bestaan op te leveren. In 1910 vinden we in ENTER 250 klompenmakers. Sedert het einde der twintiger jaren van deze eeuw is echter ook het klompenmakersvak steeds meer gemechaniseerd. Geleidelijk aan werden de jongeren gedwongen in de fabrieken van Goor, Rijssen en Almelo werk te zoeken. Tijdens de oorlogsjaren 1940/45 vond er in de klompenmakerij tijdelijk een opleving plaats, die daarna weer van lieverlee afnam. ENTER werd een reservoir van arbeidskrachten.

De ommezwaai van klompenmakerij naar industrie was in eerste aanleg reeds in dertiger jaren volbracht. Na de tweede wereldoorlog voltooide zich dit proces; [Idem: 'Soc. Econ. Schets Wierden' '54.]

DEEL VAN HET GEHEEL

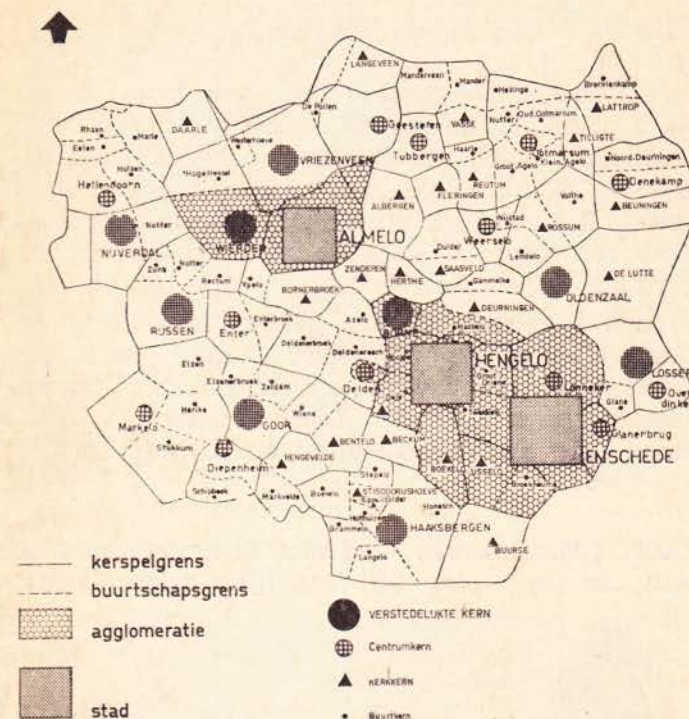
In het 'Hoofdrapport' inzake het 'sociaal-economisch structuuronderzoek in Twente' 1961 (ingesteld door het Economisch Technologisch Instituut Overijssel in samenwerking met de sociografische bureaux der gemeenten Almelo, Enschede en Hengelo) komt op sprekende wijze tot uitdrukking, dat Twente niet alleen een gebied is met een industrieel klimaat, doch ook een gebied, dat een zelfstandig centrum is van primaire werkgelegenheid, hetwelk bestaansmogelijkheden biedt voor een eigen omgeving tussen de allergrootste concentraties in West-Europa.

De afzonderlijke delen binnen de Regio-Twente ontleen hun kracht en welvaart aan de innige samenhang en de gemeenschappelijke inspanning van het geheel. Dat betekent, dat 'het Tijdperk-van-de-kleine-gehelen' in Twente is voorbijgestreefd.

Wij zijn betrokken bij een proces van technificatie, dat gelijktijdig de weg baant voor een unanimisatie: een toenemende eensgezindheid die niet alleen de regio Twente, de Nederlandse natie of West Europa, maar stellig eens de gehele planeet zal bekoren en omvatten.

kaart 4

FUNCTIONELE KERNENHIËRARCHIE IN TWENTE (HUIDIGE SITUATIE)

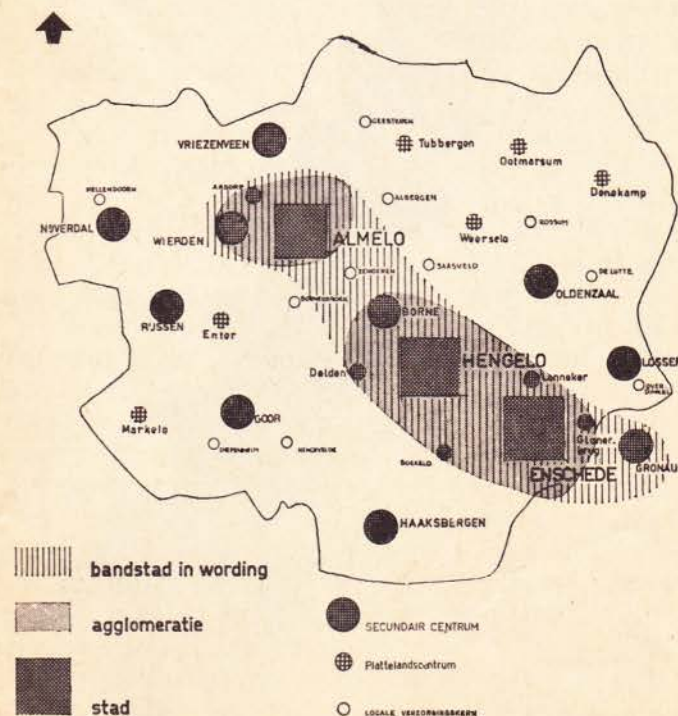

Uit dertien centrumkernen in Twente zijn er zes geselecteerd om te fungeren als plattelandscentra. Daartoe behoort ook ENTER.

[Streekplan Twente 1965]

kaart 5

FUNCTIONELE KERNENHIËRARCHIE IN TWENTE (TOEKOMSTIGE ONTWIKKELING)

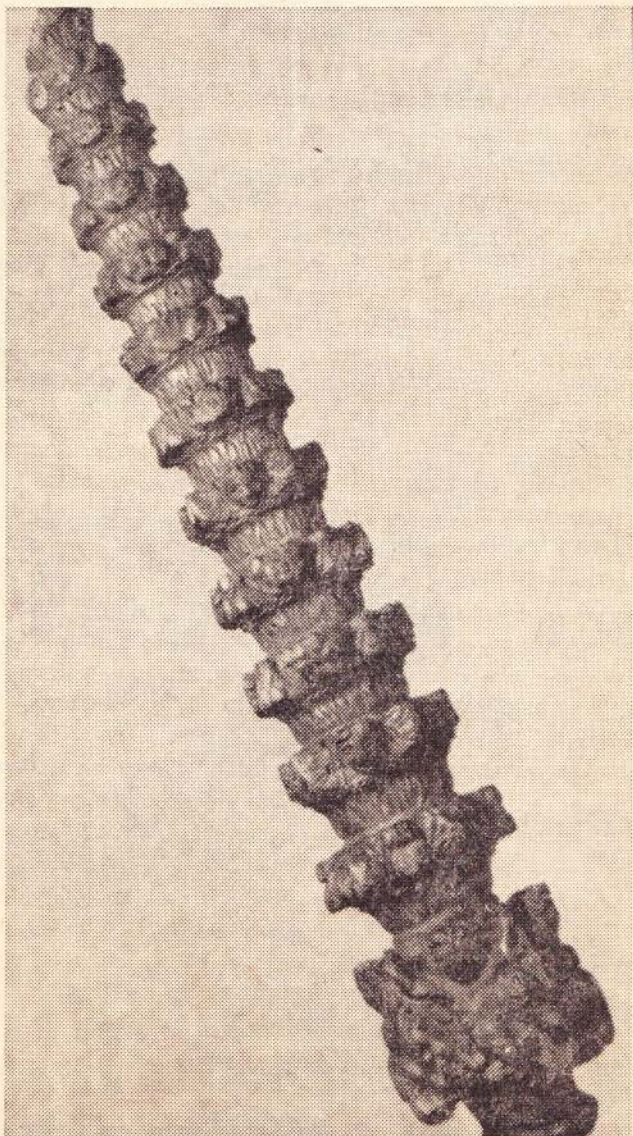
SCHEEPVAART

VAREN WAAR GEEN WATER IS

In oktober 1953 werd in een oude loop van de Daarlerbeek, in de zogenaamde 'Slagen' een holle boomstam gevonden: de oudst bekende boot van Twente. Want ook in ons hoog en droog gelegen gewest heeft het water als vaarweg geen onbelangrijke rol gespeeld. Voor ENTER was die rol zelfs geruime tijd overheersend.

Precies tweehonderd jaar geleden maakte graaf Carel George van Wassenauer Obdam, heer van Twickel, zijn plan bekend, om een kanaal te graven tussen Delden en Enter. Die vaart, de Twickelervaart (met twee schutsluizen en 20 bruggen van

[foto:] „Mastwortel”. Ondanks de naam een stuk dat „in top” ging bij feestelijke gelegenheden.

goed Twickeler eikenhout) is er gekomen en zo'n honderd jaar lang is er op gevaren, totdat nu ongeveer een eeuw geleden, in 1872, het laatste schip op de Twickelervaart gesignaleerd werd. Maar buiten dit kanaaltje waren er de natuurlijke scheepvaartwegen: Loolee, Regge, Schipbeek en — wat verder van huis — de Berkel. Op die stroompjes voeren de 'zompen', die in Enter gebouwd werden. De naam Werfstraat in het dorp herinnert daar nog aan. En langs de vroegere scheepvaartwegen weten oude mensen nog de voormalige schippersherbergen aan te duiden. In Dulder, in Goor, tussen Goor en Enter, tussen Gelselaar en Diepenheim, enzovoort.

'Binnengait', tussen Goor en Enter gelegen, was de belangrijkste schippersherberg, tevens overlaadstation voor de goederen (veel linnen uit Enschede en andere textielplaatsen), die er per as aangevoerd en per zomp verder getransporteerd werden. In zijn beste tijd had 'Binnengait' 16 slaapplekken en kon men er 80 paarden stallen. Nog staat er aan de Regge, waar de ophaalbrug in de laatste oorlog verdween, een schuur met 'doorreed', waarin de beladen wagens afgesloten de nacht konden doorbrengen. 'Binnengait' was ook een geliefd trefpunt voor schaatsenrijders in de tijd dat de Regge's winters nog tot uren gaans de weilanden onder water zette. Men ging er vooral heen, om heet bier te drinken.

Voor nog geen honderd jaar kwam er veel klomp-hout van achter Zenderen in vloten via de Loolee en de Regge naar Enter, want na de scheepvaart ontwikkelde de klompenmakerij zich als belangrijke bestaansbron voor het dorp.

Maar honderd jaar geleden waren ook de Enterse schippers nog actief. In Enter wordt daar nog altijd over gepraat en enkele zaken zijn er bewaard gebleven als tastbare herinneringen aan die tijd, waarin men de kunst verstond om 'te varen waar geen water is'. Die uitdrukking is in de wereld gebracht door de vroegere burgemeester van Hengelo en geschiedschrijver uit de vorige eeuw, baron Sloet tot Oldhuis. Te vinden in de Overijsselsche Almanak van 1833; (blz. 39).

Voor zo'n honderd jaar bad de dominee van Enter elke zondag voor het welzijn van handel en scheepvaart. Enter moet eens zo'n 200 scheepjes hebben bezeten en daarnaast vond men ook in andere plaatsen (Diepenheim bijvoorbeeld) enkele schippersfamilies. Toen de bekende reiziger Harm Boom in 1847 zijn tocht door Twente beschreef, waren er altijd nog zo'n honderd van die platboomde zompen over. Zij werden niet alleen gezien (en geschilderd) bij de nu ook al lang verdwenen watermolen van Almelo, maar ze staken zelfs de Zuiderzee over naar Amsterdam en Friesland. Boom kwam er nogal van onder de indruk en hij nam (zonder

bronvermelding) grif de uitdrukking van Sloet tot Oldhuis over.

De verklaring van de kunst, om te varen, waar geen water is, gaf Boom niet. Hij had blijkbaar niet de vele schippersherbergen opgemerkt, die dit wonder tot gewone proporties terugbrachten. Daar bleef men namelijk wachten, totdat er weer water was! Maar men wist zich ook op andere manieren te behelpen. Staring heeft al de beschrijving gegeven, hoe de Enterse schippers het water in de Regge zoveel mogelijk wisten te benutten. Uit de mond van de laatst levende schipper, Gerrit Jan ten Berge (op 18 juli 1955 als 95-jarige gestorven) heb ik zelf dat verhaal nog gehoord.

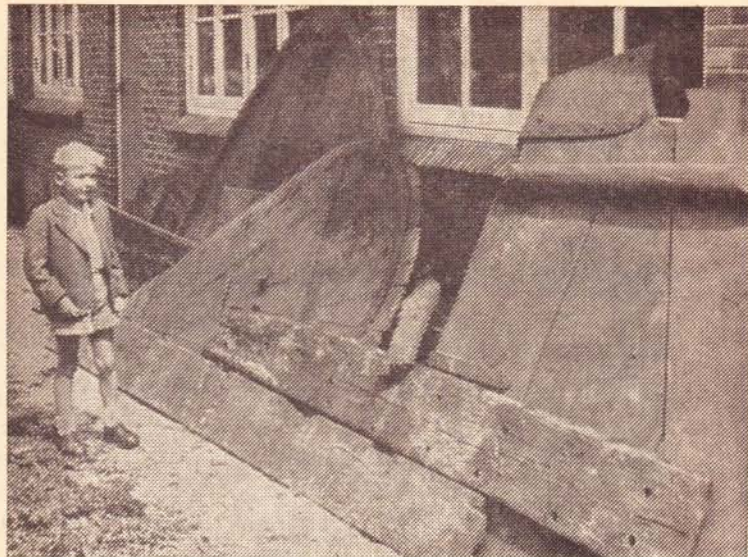
Zijn schip, de laatste zomp van Enter, dat de trotse naam *'Recht door Zee'* voerde, was toen al verdwenen. In 1942 was het, dank zij een actie van Twentse industriëlen, aangekocht en aan het openluchtmuseum in Arnhem geschonken. Bij de Slag om Arnhem ging het verloren.

Van zijn zeventiende tot zijn vijftigste jaar had Ten Berge gevaren. Eerst op vaders schuit, want vader en grootvader waren ook schippers. Later voer hij met zijn broer op de *Recht door Zee*. Maar er kwam de klad in de schipperij en Ten Berge leerde, vijftig jaar oud, het bakkersvak. Toch bleef hij nog varen. Tot vlak voor de tweede wereldoorlog maakte hij met twee andere oud-schippers elke zomer een tocht naar Friesland, waar zij dan de oude klanten nog eens opzochten. Op een familiefoto zie je de lompe schuit tussen de ranke pleziervaartuigen op de Friese meren liggen.

Een lompe schuit? Dat mag wel zo wezen, maar die Enterzompen stonden hun mannetje. Ze waren 'vlug op de stroom' en het was nog een hele kunst om er mee te varen. Nergens anders dan op de drie werven van Enter (waar de naam Schuitemaker nog veelvuldig voorkomt) kon men die scheepjes zo bouwen.

Ook toen ze nog voor hun boterham scheep gingen, voeren de gebroeders Ten Berge meestal naar Friesland. Een keer of acht, tien per jaar. Drie weken was men onderweg, meestal met een lading klompen. Terug bestond de vracht vooral uit Friese kabinetten en klokken. Ook uit kaas, meel en haver (voor de ganzenkooplui, die eveneens typerend voor Enter waren).

Voor een tentoonstelling, in de jaren vijftig onder auspiciën van de Algemene Vereniging Twente ingericht, heb ik destijds verscheidene voorwerpen, die aan deze schipperij herinneren, mogen lenen. Een tabaksdoos met opschrift *J. de Wilde, SCHIPPER*. Een stempel met toebehoren in een kistje, met de tekst: *J. S. de Wilde, klompenschipper, ENTER*. Een opschrijfbokje van *J. de Wilde, Schipper te Enter*. Taffelblokken, afkomstig van een zomp (van A. ten Brinke). Het schippersfornuisje van

[foto:] Van Enterse zolders komen soms nog onderdelen van zompen tevoorschijn, hecht en solide.

de *Recht door Zee*, dat Ten Berge bewaard had. En dan de fraaie mastopversiering uit de verzameling van dokter J. Veldhuyzen van Zanten, die later ook op een volkskunsttentoonstelling in Enschede te zien is geweest.

Met onderdelen van zompen, die voor en na van Enterse zolders te voorschijn zijn gekomen, zouden dit soort zaken een aardig middelpunt kunnen vormen voor de oudheidkamer, die Enter nog altijd van plan is in te richten.

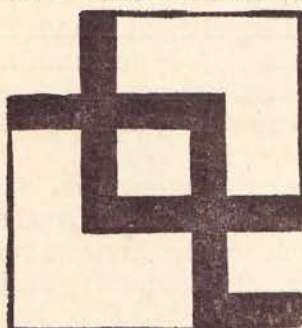
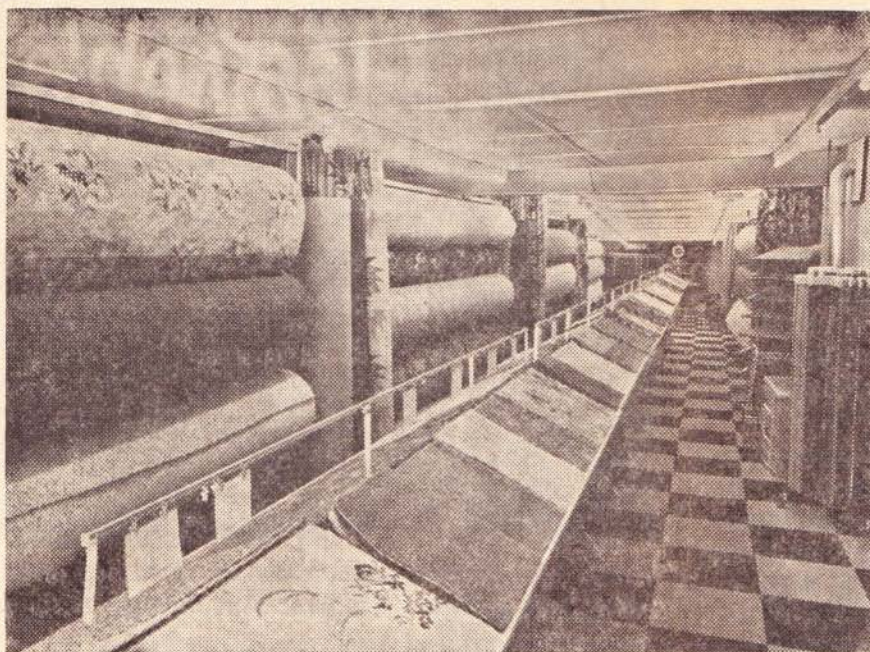
Schriftelijke bronnen over de zompvaart zijn er nog veel meer. Ze nodigen uit tot een samenvattende studie. Bijvoorbeeld het verhaal van Staring (uit 1847), waarin hij meedeelt, dat de stuw bij de Schuilenburg (beneden Hellendoorn) gedurende twaalf uur gesloten wordt, zodra de waterspiegel tot zes el boven A.P. gedaald is. „De vaartuigen kunnen dan bovenwaarts tot Nijverdal komen en drijven met het afstroomende water naar beneden.... De werking daarvan is dan nog onvolgende tot het bevaarbaar maken der Beneden-Regge, daar de schippers genoodzaakt zijn, met niet meer dan een paar duizend pond lading voort te sukkelen, de rivier in den mond, bij het Oortland van Eerde, en te Rhaan, door aarden dammen opstuwende.”

‘Door aarden dammen opstuwende’, wat een gezwog! Ten Berge vond dat blijkbaar heel gewoon. Hij bevestigde mij destijds dit verhaal met de simpele opmerking: ‘Ja, we hadden altijd een schop aan boord. De Regge was klein, smal en krom. In de zomerdag wierpen we dammen op en als het water hoog genoeg was, stak je die door. Zo voeren we van dam tot dam’.

Varen, waar geen water is? Als het er niet is, dan maak je het!

ADRIAAN BUTER

Toon ald Tuinstraat tapijtspecialist en woninginrichter

Tel. 05490-13880; voldoende parkeerruimte
De gehele dag koffie

wij zijn gespecialiseerd in alle
voorkomende drukwerken zoals

- familiedrukwerk
- periodieken
- blocs enz.

DRUKKERIJ

landhuis

Het Twentse Serviezenhuis

Heeringa & Co

Grotestr. 79, ALMELO

Wedgwood, Spode,
Royal - Copenhagen

almelo

Bondsspaarbank Nutsspaarbank

voor al uw BANKZAKEN

♦ Kantoren te Almelo, Wierden,
Vriezenveen, Rijssen, Nijverdal en
Borne

In vrogger dage daansen de leu op
de dell' 'n veertoer. Weer vól later
'n zeuvenspoonk. Rechtervoort foxtrot,
wals en cha cha cha in niejmoedse
daansscholen:

Wim POLMAN

Ootmarsumsestraat 26 — Tel. 4880

CHEMISCH REINIGEN

In één dag klaar

Beter · Vlugger · Goedkoper

Tempo Rohofstraat 2
Telef. 14354
(FILIAAL: Wed. Veldhuis, Ootm.str. 276)

■ VEEVOEDER ■ KUNSTMEST EN ■ LANDBOUW- [BENODIGDHEDEN

in de beste kwaliteiten !!!

Door grote omzet **A.B.T.B.**
lage prijzen bij: **ALMELO**

DIVERSE PLAATSEN

Elke gemotoriseerde weg-
gebruiker tankt bij voorkeur
vloeibare brandstof bij:

„Total-Bornerbroek”

omdat hij dan

- ▶ zuinig en voordelig rijdt
- ▶ met soepel lopende motor
- ▶ die het volle vermogen behoudt

GALERIE „DE POOK”

(opgericht 1965)

annex

uitleencentrale

(sedert 1970)

HENGELO - TEL. 19759

Wie helpt met an de
bleui en veuroetgang
van **MARKEL**
met wiede umgeffing

- Coöp. Boerenleenbank en
- Coöp. Landbouwvereniging

GEWESTVORMING

STADSGEWEST ENSCHEDE

ENSCHEDÉ — Voor een te vormen Regio-Enschede zal een bestuursorgaan worden geformeerd dat is samengesteld uit de raden van de gemeenten *Enschede, Borculo, Denekamp, Eibergen, Groenlo, Haaksbergen, Losser, Neede, Oldenzaal en Ootmarsum*. Het dagelijks bestuur zal bestaan uit tien leden: van iedere gemeente één vertegenwoordiger, aldus deelde burgemeester mr. A. J. Vleer van Enschede mee op een oriënterende bespreking met het dagelijks bestuur van de Twenteraad 16 juni jl.

STRUCTUURSCHETS VOOR GEWESTEN IN OVERIJSSSEL

ZWOLLE — In de maand juni verscheen een rapport, dat vele gegevens bevat ten dienste van een toekomstige bestuursschets voor de gewestelijke indeling van Overijssel. Het rapport is vervaardigd op verzoek van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, die voor het gehele land over dit soort uniforme modellen wil beschikken op grond waarvan hij beslissingen kan nemen. Het bevat slechts 'grondmateriaal', aldus een functionaris van de Prov. Planologische Dienst.

In Twente kent men reeds het gewest Almelo en sinds kort het gewest Enschede. [Los van deze twee gewesten staan de bestuurlijke samenwerkingsvormen 'Stedenband', 'Twenteraad' en 'TOG'.

Volgens de gegevens in het rapport zou Oldenzaal te weinig draagkracht hebben voor de vorming van een eigen gewest.

Het rapport is gestuurd naar alle gemeentebesturen in Overijssel en ook aangeboden aan de staf van vier hoogleraren, die bezig is met het Twentse bestuursonderzoek.

Op de bestuurlijke overheidstafels liggen inmiddels I) het ontwerp gewestwet, II) de nota bestuurlijke organisatie, III) het plan tot uitbouw van de gemeenschappelijke regelingen en thans dus ook IV) de structuurschets voor de bestuurlijke indeling.

VAN OVER DE GRENS

EUROPESE BIBLIOTHEEK GRONAU

GRONAU — De gemeente Gronau nam het initiatief tot de inrichting van een Europese Bibliotheek die in juni officieel werd geopend en tot nog toe duizend delen omvat. De Nederlandse ambassade in Bonn stelde 2500 gulden beschikbaar voor de aankoop van Nederlandse boeken, terwijl ook andere ambassades het initiatief ondersteunen.

SAMENWERKING GRENS-REGIO'S

ANHOLT — Elf grensregio's hebben op 18 juni tijdens een bijeenkomst onder voorzitterschap van Alfred Moser in het Slot Anholt besloten tot verdere samenwerking om te bereiken, dat het beleid in de landen, die bij de grens betrokken zijn, op elkaar wordt afgestemd. Het zijn: 1) de *Euregio* (Twente-Oost Gelderland en Rhein-Ems); 2) *Euregio Noord* (Oost Friesland en Noord Groningen); 3) de *regio Rijn-Waal* (Arnh.-Nijmegen-Emmerik); 4) de *regio Sleeswijk-Holstein*; 5) de *Interessengemeinschaft Moyenne-Alsace-Breisgau*; 6) de *regio Mittleres Elzas*; 7) de *regio Mittleres Baden-Elzas*; 8) de *regio Basiliensis* (Bazel, NW-Zwitserl.); 9) de *regio Saarland-Belgisch Zuid Limburg*; 10) *regio Bodanica* (Bodenmeer); 11) *regio Lille-Roubaix-Henegouwen*.

STREEKTAAL

STREEKTAAL IN HET GRENSVERKEER

WINTERSWIJK — Op de 7de 'Dialectdag' te Winterswijk, gehouden 12 juni jl. en georganiseerd door de Culturele Grenscontactcommissie, heeft dr. H. Entjes van het Nedersaksisch Instituut van de Rijksuniversiteit te Groningen een stelling aangevallen in een rapport van de 'Commissie Moser', waarin wordt beweerd dat de streektaal bij het grenscontact nauwelijks een functie kan vervullen. Gebruik makend van een onderzoek, dat in de Kreis Borken is verricht, en van een steekproef die hijzelf via de lagere scholen in Winterswijk genomen heeft — waarmee 600 Nederlandse gezinnen werden bereikt — kwam dr. Entjes tot de volgende conclusie:

- ☐ In beide gevallen blijken nog veel ouders onderling dialect te spreken (resp. 78 en 77 pct.);
- ☐ Met de kinderen spreken de ouders in Borken voor 44 pct. plat, in Winterswijk voor 53 pct.

TWENTSE VOORZICHTIGHEID

As 't is was, en 't kon is wèen, en ik moch diej liën, en ik zol diej is vraogen, wat sôs dan zeggen?

Antwoord:

't Kon wal 's wèen.

oldenzaal

GESCHENKBON

Zoveel schitterende geschenken...
En evenzoveel verschillende smaken.
Geef een geschenkbond.

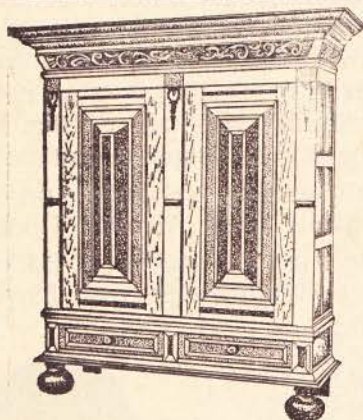
Blij met een geschenkbond
G. Morselt

Voor
een deskundig uitgewerkte

C.V.-installatie

E. HEIDEMANN & Zⁿ

Boterstraat 13-15, tel. 2077
Eekboerstr. 71, tel. 2708; b.g.g. 2349
OLDENZAAL

Door de eeuwen heen een meubel-
stuk, dat sfeer geeft in elk interieur.
Permanente expositie in onze toon-
zalen van vele modellen Gelderse
kussen- en rankenkasten

Smellink — Oldenzaal

Autobus-
onderneming
Oldenzaal

Lijndiensten

Oldenzaal - Denekamp - Grens - Nordhorn

Moderne touringcars

Uitgebreid reizenprogramma

In de zomermaanden elke dag tochten in Overijssel
en het Duitse grensgebied

Natuursteenbedrijf Onclin

Schuttersveldstr. 10, Tel. 05410/4743, Oldenzaal
Specialiteit in Openhaarden, Hallen,
Vensterbanken, Grafwerken etcetera.

de zaak met meer
dan 150 toonkamers

ERRES PHILIPS
TELEVISIE
Ben Lansink Oldenzaal
Grotestr. 20 Tel. 2981

KIP	KIP	KIP
regelt Uw schade	deukt Uw auto uit	spuut Uw auto

AUTOSPUITBEDR./LIJTDEUKINR.
Esstraat 6 — Tel. 2251 — Oldenzaal

voor keukens
Oldenzaalse Bouwmaterialen-
handel N.V.

BRÖCKING'S GROOTHANDEL

Richt van scheermes tot scheerstoel uw
kapsalon in. ► Eekboerplein 4, Oldenzaal

Antoon Hutten VOOR DE LOOP EN DE SLOOP

Van Opel, Ford en VW
alle onderdelen

Denekamperstr. 9, Tel. 2863
Sloperij Ootmarsumsestraat

DIVERSE PLAATSEN

COOP. ZUIVELFABRIEK

De Eendracht
ROSSUM

Het beste adres voor alle zuivelprodukten

Reis-art. en Lederwaren
GROBBE

Brinkstraat 46 - Tel. 1456 - Denekamp

**Speciale
reparatie-afdeling
Antieke Uurwerken.**

TH. BUDDE

JUWELIER-ANTIQUAIR
OOTMARSUM

Marktstr. 10 — Tel. 05419/261

DENKT BIJ HET OPLOSSEN
VAN UW PROBLEMEN

RUIMTEVERWARMING
OOK AAN AARDGAS

Gem. Energiebedr. Rijssen

RAIFFEISENBANK

'Kedingen'

te

**Goor en Diepenheim
voor al uw bankzaken**

WAVIN DEALER

P.V.C.-rioleringsbuizen, regenwateraf-
voerbuizen, draineerbuizen, kiezelbak-
ken, ontluchtungskappen, ontluchtungs-
pannen, dakramen, Plastic folies, Pla-
stic schuimprofielen, Polyestergolfplaten
VOOR ALLE KUNSTSTOFFEN:

MORSELT
BOUWMATERIALEN C.V.
Industriestr. 8 • BORNE - tel. 05409/1166

BODEMVONDSTEN

ROMEINSE NEDERZETTING DENEKAMP

DENEKAMP — Naar wij vernemen zal in de maanden september/oktober van dit jaar een begin worden gemaakt met het onderzoeken van een oude vindplaats van scherfjes Romeins aardewerk.

Links van de weg Denekamp-Ootmarsum, ter hoogte van het daar geplaatste 50 km-bord, ligt boven op de es een vreemde en vermoedelijk kunstmatige uitloper. Reeds zo'n veertig jaar geleden koesterde meester J.B. Bernink, stichter van het museum Natura Docet te Denekamp, het voorname om ter plaatse een nader onderzoek in te stellen. Hij sprak daarover meermalen met zijn vrienden, waaronder de bekende streekkenner Willem Dingeldein. Een concreet plan, om met een wetenschappelijk assistent van de oudheidkundige prof. Giffen gevolg te geven aan dit voornemen, kon destijds door omstandigheden geen doorgang vinden.

Inmiddels is door bodemonderzoek in het buitenland duidelijk geworden dat de Romeinen — veelal ver verwijderd van de grote heirbanen — kleine garnizoenen hadden voor een bezetting tot 12 man. Sedertdien houdt men ernstig rekening met de mogelijkheid, dat de merkwaardige uitloper op de genoemde es te Denekamp, mede op grond van de gevonden scherfjes Romeins aardewerk, een kleine Romeinse nederzetting is geweest.

De bedoelde plek (achter het pand van de familie Blokhuis) valt onder het uitbreidingsplan 'de Borghert'. Om te voorkomen, dat het betreffende terrein tot beschermd gebied wordt verklaard, in welk geval hier geen bouw-activiteiten zouden mogen plaats vinden, heeft de gemeente ingestemd met een oudheidkundig onderzoek van het terrein.

Tot dusver nam men in historische kringen aan, dat Twente geen deel had aan de Romeinse bezetting. Wel werden hier verschillende Romeinse voorwerpen aangetroffen, doch zeer verspreid. In Emlichheim vond men 'n versierde Romeinse vaandeltop en in Ulsen (beide plaatsen liggen in het voormalige Noord-Twente) een Romeinse speer.

Op een niet meer bekende boerderij in Ootmarsum kwamen jaren geleden Romeinse amphoren voor de dag. Romeinse munten werden gevonden bij Weerselo en Diepenheim. De streekhistoricus mr. G. J. ter Kuile Sr. vond destijds ten oosten van de kerk te Saasveld [ten zuiden van het Kerkhofsveld en ten westen van het Zoekerveld] een aantal voorwerpen eveneens van Romeinse oorsprong.

HERDENKINGEN

VIJF EEUWEN GELEDEN STIERF THOMAS à KEMPIS

ZWOLLE — Van 21 aug. tot en met 15 sept. wordt in Zwolle een tentoonstelling gehouden ter herinnering aan Thomas à Kempis, voorman van de 'Moderne Devotie', die vijf eeuwen geleden in 1471 overleed. Behalve het originele handschrift van de 'Imitatione Christi' (over de navolging van Christus), in bruikleen gegeven door de Kon. Biblioth. te Brussel, zullen ook oude handschriften uit de verzameling van de Atheneumbibliotheek te Deventer te zien zijn. Verder staat o.m. een eucumenische kerkdienst op het programma.

HERDENKING STERFDAG MGR. ARIENS

ENSCHDEDE — Op zondag 1 augustus wordt te Maarsen de sterfdag herdacht van mgr. dr. Alphons Ariëns. Ter gelegenheid van deze herdenking zal in de parochiekerk te Maarssen door mgr. drs. Zwartkruis, bisschop van Haarlem, te elf uur een plechtige H. Mis worden opgedragen. Daarbij zullen tevens aanwezig zijn de kardinaal van het aartsbisdom Utrecht mgr. Alfrink, mgr. Damen, mgr. Kramer en de leden van het Ariëns-comité. Na afloop van de H. Mis zal onder leiding van de kardinaal een bezoek worden gebracht aan het kerkhof Beresteyn.

SPINNERIJ BAMSHOEVE 75 JAAR

ENSCHDEDE — Driekwart eeuw geleden werd hier de „Spinnerij Bamshoeve” opgericht, thans een bloeiend onderdeel van het KNTU-concern.

EUREGIO

STUDIERAPPORT GEBIED TOG/RHEIN-EMS

ENSCHDEDE — Nadat circa een jaar geleden op last van de minister van Cult. Recr. & Maatsch. Werk en de Duitse bondsminister van Binnenl. Zaken een onderzoek werd ingesteld naar mogelijkheden voor een gemeenschappelijk beleid in het grensgebied Winterswijk/Bocholt [het rapport 'De grens, scheiding of ontmoeting', waarvan de ontwikkelingscommissie onder voorzitterschap van Alfred Mozer - voormalig kabinetchef van Mansholt in de EEG - een uitvloeisel is] wordt thans in Brussel een rapport besproken dat betrekking heeft op het TOG/Rhein-Emsgebied. Laatstgenoemde studie werd uitgevoerd door het Ned. Econ. Instituut en een instituut van de universiteit te Münster in opdracht van de belangengemeenschappen TOG (Twente/Oost-Gelderl.), SSOG (Stichting Streekbel. Oost-Geld.), Rhein-Ems en de beide kamers van Kooph.

hengelo

BLOEMSIERKUNST
K. Hunia & Zn.

Tuindorpstraat 38, Tel. 12751

Het beste adres voor:

**GEDISTILLEERD, WIJN, BIER,
LIKEUR, LIMONADE**

Fa. Jac. Krabbenbos
Molenstraat 18

**Nu ook Alfa-Romeo
in Hengelo-omgeving**

AUTOMOBIELBEDRIJF **ERNE**
Deldenerstr. 42, Tel. 12120

HET SPEELGOEDPALEIS

Teutelink

Enschedesestr. 22, Hengelo

BEHANG EN VERF

Fa. Wed. J. Walhof

Dorpsmatenstraat Hengelo

Ijzerwaren, Gereedschappen, Bouwbeslag,
Tuin- en Huish. artik.

A.H.K. knoef
OLDENBAALSTRAAT 61
HENGELO

Hannink
Timmerfabriek NV

Hengelo (O.) — Tel. 13701

Levering van:

kozijnen, ramen, deuren, trappen
enz. voor utiliteits- en woningbouw

PORTJE

Deldenerstraat 8
Hengelo (O.)

DAMES-, HEREN-,
KINDER-PYAMA'S
EN -ONDERGOED,
SCHORTEN, ENZ.
Altijd goedkoop

H. ter Braak

Gasconvectoren, Haarden, Electro-
en Sanitair

Bornsestraat 24

Tel. 16137

GAAS- EN HEKWERKEN

Leveren en plaatsen afrasteringen. Alle
materialen ook los verkrijgbaar. Ge-
drukt geweven- en harmonikagaas etc.

— RUEPERT N.V. —
Willemstraat 72-78 - Tel. 12537 - Hengelo

VERSTEEG's veerve

veur hoes en eearve

Sloetsweg 382

Hengelo (O.) — Tel. 12207

**Autosputinrichting
BEVELSBORG**

Ingericht met moderne AUTOSPUIT, en
MOFFELCABINE
BINNENHAVEN 68 TEL. 14432

COOP.

RAIFFEISENBANK

Parallelweg L.S. Hengelo Tel. 10061
Bijkantoren: Oldenz.str. 168, Beukweg 81
en Oelerweg 28.

Broekhuis

de boekhandel

met de grote keuze!

Enschedesestraat 19 - Hengelo

SINDS 1845:

Van Wezel

Transport — Montage

Kraanverhuur

Tel. Hengelo 19541

Tel. Amersfoort 11333

„Wiej veurt van allens”

• MEUBELEN
• TAPIJTEN
• BEDDEN

E M PETRI voor de moderne
woninginrichting! I
MARKTSTR. 15

Automobielfabriek

Van Laar

en

Feijten

Enschedesestr. 127 - Tel. 13983 - Hengelo

DAF

MORSINK
SOLASPECIALZAAK
Servieren

Weemenstr. 6, Tel. 17832 Hengelo

't Is ne oetgemaakte zaak:

„Wa'j ook koopt, 't is aaltied raak
a'j bie' Elbert kieken gaot!”

Da's méér weerd as nen goeien raad

G. Elbert TWEKKELERPLEIN
(Waarbekenweg) Hgl.

Rijwielen - Motoren - Bromfietsen

VERLICHTING

v. Merksteijn

Burg. Jansenplein 35 - Tel. 18556

EEN ABONNEMENT OP DIT
BLAD KOST f 7.00 PER JAAR

H. J. Krakers

AANNEMERSBEDRIJF

Tel. Hengelo 12964

Nieuwbouw, Onderhoud- en Betonwerken

Makelaarskantoor

ROTTINK N.V.

Deldenerstraat 36-38, Telefoon 13041, Hengelo (O.)

VASTE GOEDEREN ♦ ASSURANTIËN ♦ HYPOTHEKEN

UIT STAD EN STREEK

PROTEST-ACTIE BOEREN RUILVERKADELING TUBBERGEN

TUBBERGEN — Op 29 juni hielden de Tubbergse boeren een protest-actie. De toegangswegen tot het dorp werden met trekkers en wagens hermetisch afgesloten. In zaal *Kemperink*, waar een stemming zou worden gehouden in verband met het ruilverkavelings-plan Tubbergen, werd aan de plaatselijke burgemeester door boe-geroep en luid gefluit elk woord ontnomen. Daardoor kon de stemming geen doorgang vinden.

Het ongenoegen van de Tubbergse boeren richt zich vooral tegen de procedure, die bij de stemming over de ruilverkaveling zou worden gevolgd. Deze is namelijk zo, dat ál degenen, die niet komen stemmen, geacht worden vóór het plan te hebben gestemd. En dat vinden de Tubbergse boeren een bijzonder-on-democratische regeling. Voorts menen zij, dat het stembureau te vroeg sluit.

Het Statenlid ir. E. Bouma (VVD) is van mening, dat de ruilverkaveling Tubbergen als aangenomen beschouwd kan worden, gezien het wegblijven bij de stemming van de meerderheid der grondeigenaren. Dit blijkt uit vragen, die de heer Bouma aan Gedeputeerde Staten heeft gesteld:

„Ingevolge artikel 42 sub 2 van de Ruilverkavelings wet worden zij, die niet aan de stemming deelnemen, geacht hun toestemming tot de ruilverkaveling te verlenen.

Is uw college niet met mij van mening, dat de meerderheid dergenen, die bij het kadaster als eigenaar bekend staan, door hun afwezigheid vóór de ruilverkaveling hebben gestemd en dat dientengevolge de ruilverkaveling Tubbergen als aangenomen moet worden beschouwd.”

Inmiddels hebben de instanties, die de ruilverkaveling in Tubbergen voorbereiden, gezegd er naar te streven, in september a.s. een tweede stemming te houden. Waarschijnlijk zal op één punt aan de eisen van het actiecomité tegemoet worden gekomen: men wil trachten het stembureau tot zeven uur 's avonds open te houden. Een gewijzigde stemprocedure, waarop het actiecomité in Tubbergen aandringt, is niet mogelijk, want daarvoor is een wetswijziging vereist, die in september onmogelijk tot stand kan zijn gekomen.

Door middel van een handtekeningen-actie, die 1167 ondertekeningen heeft opgeleverd, wil het actie-comité bij minister Lardinois aandringen op een wetswijziging. [De huidige ruilverkavelingswet is laatstelijk gewijzigd in 1954].

„TWENTE, ENKELE FACETTEN”

HENGELO — In samenwerking met de Provinciale Bibliotheekcentrale Overijssel-Oost te Borne heeft een aantal leraren van de rk-scholengemeenschap 'de Grundel' in Hengelo een leerboek van Twente het licht doen zien onder de titel: „*Twente, enkele facetten*”.

Negen leraren hebben aan de samenstelling meegewerkt. De heer C. M. Spijkers, die de initiatiefnemer was, schreef het voorwoord; J. H. M. Maas, leraar aardrijkskunde, schreef het artikel „*Een historische geografie v. Twente in de middeleeuwen*”; B. J. Thuss, geschiedenis, zorgde voor een „*Korte geschiedenis van Twente*”; A. A. F. Hoens, geschiedenis, vertelde „*Iets uit de lotgevallen van het katholicisme van Twente*”; P. C. W. Zax, godsdienst, was de schrijver van het artikel „*De godsdienstigheid in Twente*”; J. B. Schildkamp, Duits, verzorgde de bijdrage over „*Het Twents en de omringende talen en dialecten in historisch perspectief*”; A. J. M. Agterbos, leraar Nederlands, voegde er een „*Rendez-vous met de streektaal-literatuur van Twente*” aan toe; B. Lenferink, Nederlands, zocht een aantal „*slim lastige woorden*” uit en M. A. Th. Konings, aardrijkskunde, gaf een overzicht van de „*Industrie in Twente*”.

Enkele Twentse uitdrukkingen, die dikwijls voor Nederlands worden aangezien en door de neerlandicus B. Lenferink voornoemd werden opgetekend uit 'de mond' van zijn leerlingen, volgen hieronder: bedankt voor mij (moet zijn: bedankt!); doe hem een boek (geef hem een boek cadeau); ik ben druk bezig (ik heb het druk); ik heb de band lek (mijn band is lek); naar de kantine heen (naar de kantine); mag het raam los? (mag het raam open?); je bent kleiner als mij (je bent kleiner dan ik); dat is de richtste weg (dat is de kortste weg); drie jaar terug (drie jaar geleden); dat kan niet uit (dat is niet toereikend); ik kan niet wachten (ik heb geen tijd); morgen kom ik weer (morgen kom ik terug); waar kom je weg? (waar heb je gezeten?); ik heb zowat geen wind meer in de band (bijna geen lucht meer); hij heeft pijn in het hoofd (hij heeft hoofdpijn); daar kun je niet zonder (dat heb je nodig).

ONTRUIMING 'FASHION'-GEBOUW

HENGELO - Op 7 juli werd het oude schoolgebouw aan de Willem de Clerqstraat, dat onderdak verleende aan jongeren van de stichting jeugdzorg 'Fashion', door de sterke arm ontruimd. Na forcering van enkele deuren verliep de ontruiming zonder moeilijkheden. Op de achtergrond speelde een verschil van mening tussen 'Fashion' en de gemeente Hengelo over nieuwe huurvoorwaarden; [’n artikel over 'Fashion' plaatsten we in TP mei '70]

enschede

Gezellig winkelen
kunt U
in de Haverstraat

A.v.d. Leest Radio
Enschede Televisie

Radio onderdelen • Electrotechnische artikelen
Erkend reparateur en installateur
OLDENZAALSESTRAAT 39 — TEL. 10688

Van Loenshof 10 Tel. 15271
Filiaal: Oliemolensingel 37 Tel. 16118

Fijnhout- en Triplexhandel
Fa. W. LANGE

Spelbergsweg 37, Tel. 4538
levert: Fijnhout, Triplex, Hard- en
zachtbaard, Vlas- en spaanplaat enz.

Jan Stokkentre
Oude Metalen
Enschede

Voor herenkleding
het beste bij **Besters**

Van Loenshof 12, Enschede

Verschenen:

**Land en volk
v/d Achterhoek**

300 blz., kloek formaat, met
44 illustraties, geb., f 29.50
UITGEVERIJ WITKAM
de Klomp 22 — Enschede

sport- 't **Hoën**
art.

bij ons slaagt u zeker
Kuipersdijk 23 — Enschede

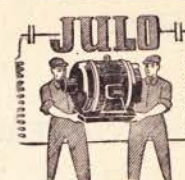
Stamboekhandel NV
ADOLFS & PENNINK
studieboeken
pocketbooks - romans

FA. H. v. d. BERG

OLDENZAALSESTRAAT 65 — TEL. 12543
STEUNZOLEN, ELAST. KOUSEN,
BREUKBANDEN
Leverancier voor alle ziekenfondsen

Machinefabriek
ARENS & Zn

➡ tandwielen
Perikweg 52

Motor defect?
naar **JULO**
direct !!!

Pyrmonststraat 15 · 19
ENSCHDE

WAS-O-MATIC

Oliemolensingel 30, Tel. 17586
VLUG EN VOORDELIG
Elke was apart — Hygiënisch

Diverse plaatsen

Coöp. Aan- en Verkoopvereniging

Deurningen

Tel. 05402—201

Veevoeder, Meststoffen
Brandstoffen, Zaaigoed
Pootgoed, Div. artikelen

Alle veevoerders onder CLO-contrôle

Wee rekken kan geet naor
zölfbediening

PARAAT

Glanerbrug: bie j TET-bushalte
In 'n lunchroom kô'j lekker etten en dreerken

Coöp. Aan- en Verkoopvereniging

Albergen

Tel. 05494—207

Veevoeder, Meststoffen
Brandstoffen, zaaigoed
Pootgoed, Div. artikelen

Alle veevoerders onder CLO-contrôle

TAILOR MARKER

het nieuwe doorslagapparaat dat 't doorslaan
van patronen aanzienlijk vergemakkelijkt !!

OMKEERAPPARAAT

voor ceintuur- en knoopplusjes, schouderband-
jes, biezen, koordjes, enz. levert U de firma

J. Wagelaar & Zoon

Kalanderstraat 6 Tel. 15684 Enschede

GEDENKSTEEN KUNSTSCHILDER JONGKIND

LATTROP — Ter gelegenheid van de 150ste geboortedag van de kunstschilder Johan Barthold Jongkind (1819-1891) heeft het gemeentebestuur van Denekamp een gedenksteen (zwerfkei met inscriptie) laten plaatsen aan de Frensdorferweg te Lattrop, waar het geboortehuis stond van deze belangrijke voorloper van het impressionisme.

ACTIE TEGEN ZONDAGSSLUITING ZWEMBAD 'DE KOERBELT' RIJSSSEN

RIJSSSEN — Het verwarmde openluchtzwembad 'de Koerbelt' te Rijssen was op zondag 20 juni het doelwit van 'krakers', die het niet eens zijn met de zondagssluiting van deze inrichting. Enkele tientallen jongelui namen een duik in het water. Vorig jaar werd hetzelfde zwembad eveneens 'gekraakt', zonder dat de plaatselijke overheid daarna van gedachten veranderde.

'AANKLEDING' TWENTE-ROUTES

OOTMARSUM — De onlangs in een noord- en zuidroute gesplitste ANWB-route zal in de komende tien jaar 'aangekleed' dienen te worden met een aantal dagrecreatieve voorzieningen tot een bedrag van 2,3 miljoen gulden. Een en ander is uitgewerkt in een rapport, dat op verzoek van het Recreatieschap Twente is gemaakt door het Ingenieursbureau Oranjewoud NV in Heerenveen.

[Aanvankelijk had de Twente-route een lengte van 174 km. Na de splitsing bleef over een 78 km. lange noord-route (lopend door de gemeenten Oldenzaal, Weerselo, Tubbergen, Ootmarsum, Denekamp en Losser) en een 95 km. lange zuid-route (door Enschede, Haaksbergen, Neede, Diepenheim, Goor, Markelo, Rijssen, Wierden, Ambt- en Stad-Delden en Hengelo).]

CONSULENT BEELDENDE KUNST

NIJVERDAL — Als consulent beeldende kunst zal aan Gedeputeerde Staten van Overijssel worden voorgesteld drs. A. Hofstee, pas afgestudeerd in sociale en politieke wetenschappen te Amsterdam. Zijn specialisatie is 'culturele communicatie'.

DRUG-GEBRUIK IN TWENTE NEEMT TOE

ALMELO — In het jaarverslag over 1970 meldt de Reclaserings-Raad, dat in het arrondissement in 45 gevallen een proces-verbaal werd opgemaakt wegens overtreding van de opiumwet. In 1969 was dit in slechts 5 gevallen. Het betrof in het algemeen jeugdige gebruikers, waaronder 11 Duitsers.

MONUMENTEN

„de Pelmolen”, naar een tekening van de Almeloër G. Frederiks

'PELMOLEN' TE RIJSSSEN MET AFBRAAK BEDREIGD

RIJSSSEN — De uit 1752 daterende 'Pel-molen' te Rijssen wordt niet meer gerestaureerd. Deze beslissing van Monumentenzorg maakt een einde aan alle onzekerheid rond de restauratie van de twee eeuwen oude molen, waarvan al sedert het einde van de Tweede Wereldoorlog sprake is. Ook het in 1893 gebouwde molenaarshuis verkeert thans in een dermate vervallen toestand, dat herstel onbetaalbaar is geworden.

Op een vergadering van de vereniging 'de Overijsselse Molen' te Ommen in juni 1963 noemde de heer A. J. de Koning uit Amsterdam (adviseur van de ver. 'de Hollandse Molen') de Rijssense 'Pel-molen' een van de belangrijkste van Overijssel, ja zelfs van het gehele land; in het noorden en oosten bezitten we geen oliemolen meer intact.

Vijf jaar nadien meldde het jaarverslag 1968 van de 'Ver. Oudheidkamer Twente': „Met het herstel van de in ernstig verval verkerende 'Pel-molen' is nog steeds geen begin gemaakt. Indien niet spoedig ingegrepen wordt, zal redding nauwelijks mogelijk zijn.”

GENTLEROY VOOR VRIJETIJD- KLEDING

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN
GEBR. VAN HECK N.V. ENSCHEDE.

JORZOLINO

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN
JORDAAN-TER WEEME N.V. HAAKSBERGEN

ERICA-SERVICE

Doe het zelf en maak van uw tuin een LUSTHOF. Kosteloos maakt ERICA voor U een grondplan. Vraagt inlichtingen.

VéGé

voor ^U_W levensmiddelen
guller met zegels... guller met guldens

Op VéGé-artikelen steeds
10 % kort. in geldzegels

N.V. Aanneming-Mij. vh.
H. W. TE PAS

Enschede

Burgerlijke en Utiliteitsbouw
Gewapend Betonbouw
Grond- Water- en Wegenbouw

NIEUW:

Heerlijk
frisse

**Magere Vruchten-
Yoghurt** (aardbeienmaak)
58 ct per halve liter

De melkman van de H.C.M. heeft het.

TIENDE JAARGANG TWENTSE
POST [TIEN JAAR DOKUMEN-
TATIE OVER TWENTELAND].

VOLKSWAGEN

Onderhoud · Service · Verkoop

AUTO-
BEDRIJF

HUISKES NV

Deldenerstr. 134

Hengelo

C.L.V. LANDBOUWERSBELANG

Haaksbergen

C.L.O.-mengvoerders

Ruwvoerders

Brandstoffen

Wij verzorgen:

een avond vullend

kleurenfilm-programma

over Twente

FOTOPRINS, Tuindorpstr. 28, Hengelo

Coop. Landbouwvereniging

— West-Twente —

vestiging GOOR

Mengvoerders onder C.L.O.-
contrôle, Meststoffen, Brand-
stoffen, Bestrijdingsmiddelen.

ADVERTEREN IS ETALEREN

Schoenen en reparaties Marktstraat 19
Hengelo

SJOERD van der LAAN